

Schema inductieprogramma Begeleiding Startende Leraren regio Utrecht

Toelichting

Onderstaand overzicht is tot stand gekomen door het vergelijken van begeleidingsprogramma's van deelnemende scholen en door literatuuronderzoek. Er worden verschillende suggesties gedaan voor activiteiten (A), richtlijnen (B) en condities (C) die ingezet kunnen worden bij de begeleiding van startende leraren. Het schema bestaat uit vier thema's (vermindering werkdruk, enculturatie, professionele ontwikkeling, en observatie en coaching). Hiernaast wordt een ordening per jaren aangehouden. Scholen kunnen door middel van dit overzicht ideeën opdoen voor het opzetten of uitbreiden van schoolspecifieke begeleidingsplannen voor startende leraren.

Thema's	Subthema's	Mogelijkheden	Literatuur, voorbeelden, instrumenten	Deelnemers	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3
Werkdruk	Lesuren	Minimaal 20% minder lesuren in het eerste jaar (conform cao) (C)	cao t/m 1 augustus 2014 Helms-Lorenz, 2013	Schoolleiding/ Roostermaker/ Administratie	X		
		Minimaal 10% minder lesuren in het tweede jaar (conform cao) (C)	cao vanaf 1 augustus 2014 Helms-Lorenz, 2013	Schoolleiding/ Roostermaker/ Administratie		X	
		Evenwichtig lesrooster (beperkt aantal lessen per dag, vaste vrije lesuren in de week) (R)	Voorbeeldschool 1 Voorbeeldschool 2 Voorbeeldschool 3 Algozzine, 2007 Fantilli, 2009	Schoolleiding/ Roostermaker	X	X	
	Lokaalselectie	Beperken lokaalwisselingen (R)	RUG, 2013 Utrechtse kansen Voorbeeldschool 1	Schoolleiding/ Roostermaker	X		
		Lokaal in de buurt van ervaren vakcollega (R)	RUG, 2013	Schoolleiding/ Roostermaker	X		

Thema's	Subthema's	Mogelijkheden	Literatuur, voorbeelden, instrumenten	Deelnemers	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3
	Focus op lesgeven	Geen mentoraat (C1-R2)	Utrechtse kansen RUG, 2013 Helms-Lorenz, 2013 Algozzine, 2007 Voorbeeldschool 3	Schoolleiding/ Sectieleider/ Begeleider/ Administratie	X	X	
		Geen verplichting voor het ontwerpen of maken toetsen of ander materiaal, mag wel samen met een collega of op eigen initiatief. (R)	Ontwikkelgroep Helms-Lorenz, 2013 Algozzine, 2007 Voorbeeldschool 3	Sectieleider / Collega's	X		
		Geen eindverantwoordelijkheid voor andere taken (C)	Ontwikkelgroep Algozzine, 2007 Voorbeeldschool 3	Sectieleider/ Begeleider/ Collega's	X		
		Geen pauzesurveillance (R)	Ontwikkelgroep Algozzine, 2007	Schoolleiding/ Roostermaker	X		
		Alleen eigen toetsen surveilleren (R)	Ontwikkelgroep Algozzine, 2007	Schoolleiding/ Roostermaker	X		
		Beschikbaar stellen van lesmateriaal en/of toetsen van collega's (R)	Ontwikkelgroep Algozzine, 2007	Sectieleider/ Collega's	X	X	X
		Geen opbouw van activiteiten in drukere periodes zoals tweede helft schooljaar (R)	Ontwikkelgroep	Schoolleiding/ Sectieleider/ Begeleider	X	X	
		Variëteit in klassen	Balans in aantal parallelklassen (R)	Utrechtse kansen Voorbeeldschool 3	Schoolleiding/ Roostermaker	X	X
	Niet de moeilijke groepen/Geschikte klassen (R)		RUG, 2013 Voorbeeldschool 2	Schoolleiding/ Roostermaker	X		

Thema's	Subthema's	Mogelijkheden	Literatuur, voorbeelden, instrumenten	Deelnemers	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3
	Balans vinden tussen werk en privé	Balans vinden tussen werk en privé [OC] (C)	Ontwikkelgroep Pillen, 2013 Voorbeeldschool 2 VB: Leren "nee" zeggen Planningen maken met ruimte voor ontwikkelen en ontspannen Algozzine, 2007 Fantilli, 2009	Begeleider/ Starter	X	X	X
	Contract opstellen	Op maat gemaakte afspraken met de beginnende leerkracht over werkdruk, mate van begeleiding. (C)	Utrechtse kansen Bakker, 1998	Schoolleider/ Sectieleider/ Begeleider/ Starter	X	X	X
		Het werk laten passen bij de leerdoelen (R)	RUG, 2013	Schoolleider/ Sectieleider/ Begeleider	X	X	X
Enculturatie	Starter wegwijs maken op de school	Startersdag/ Tweedaagse bijvoorbeeld voorafgaand aan het schooljaar (denk wel aan starters halverwege het schooljaar) (A)	Utrechtse kansen Ontwikkelgroep Fantilli, 2009 Voorbeeldschool 1	Begeleider	X		
		Schooldocumentatie en -procedures toegankelijk en kenbaar maken / Schoolgeheugen (C-A)	Ontwikkelgroep VB: Format informatieboekje Infoboekje school Algozzine, 2007 Fantilli, 2009 Voorbeeldschool 1 Voorbeeldschool 3	Administratie/ Begeleider	X		

Thema's	Subthema's	Mogelijkheden	Literatuur, voorbeelden, instrumenten	Deelnemers	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3
		Normen, waarden en visie van de school eigen maken (A)	Ontwikkelgroep	Starter	X		
		Oefenen met de computersystemen en elektronische leeromgevingen op school (A)	Algozzine, 2007 Voorbeeldschool 1 Voorbeeldschool 2 Voorbeeldschool 3	Begeleider/ Starter	X		
	Starter betrekken	Teamuitjes (A)	Ontwikkelgroep Voorbeeldschool 1	Schoolleider/ Sectieleider/ Collega's/ Begeleider/ Starter	X	X	X
		Teamvergaderingen (A)	Ontwikkelgroep Voorbeeldschool 1 Voorbeeldschool 3	Sectieleider/ Schoolleider	X	X	X
		Mogelijkheid geven voor inbreng, delen nieuwe ervaringen (R)	Ontwikkelgroep Bekkers, 1996 (serieus nemen)	Schoolleider/ Sectieleider/ Begeleider/ Collega's	X	X	X
		Collega's moeten toegankelijk zijn (houdt ook in mogelijkheid tot hulp vragen?) (C)	Ontwikkelgroep Helms-Lorenz, 2013 Voorbeeldschool 2	Collega's/ Begeleider/ Sectieleider/ Schoolleider	X	X	X
		Reguliere samenwerking met andere leerkrachten (C)	Helms-Lorenz, 2013 Ontwikkelgroep Bekkers, 1996	Collega's/ Begeleider/ Starter	X	X	X
		Gezamenlijk lesmateriaal en/of toetsen ontwerpen [PO] (A)	RUG, 2013	Starter/ Collega's/ Vakbegeleider	X	X	X
		Gezamenlijk lessen voorbereiden [PO] (A)	RUG, 2013	Starter/ Collega's/ Vakbegeleider	X	X	X

Thema's	Subthema's	Mogelijkheden	Literatuur, voorbeelden, instrumenten	Deelnemers	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3
		Gezamenlijk een planning maken [PO] (A)	RUG, 2013 Helms-Lorenz, 2013 Algozzine, 2007	Starter/ Collega's/ Vakbegeleider	X	X	X
		Themabijeenkomsten/ informatiebijeenkomsten (betreffende casussen) [PO] (A)	Ontwikkelgroep: overgangsbeleid en evaluatie, orde, lesopbouw, seksuele intimidatie en vertrouwenspersoon, lichaamstaal, identiteit, pesten, werkbelasting, confronteren, motivatie, beoordeling, ouderavond/omgaan met ouders Voorbeeldschool 2 Leerstijlen, meervoudige intelligentie, culturele verschillen tussen leerlingen, verschillen tussen jongens en meisjes. Fantilli, 2009	Begeleider / Collega's	X	X	
	Eigen ontwikkeling	Portfolio bijhouden (A)	Mobiliteitsfonds, 2012 Voorbeeldschool 2	Starter/ Begeleider	X	X	X
		POP opstellen (onder begeleiding) en mee werken (A)	Mobiliteitsfonds, 2012 RUG, 2013 Beausaert, 2011	Starter/ Begeleider	X	X	X

Thema's	Subthema's	Mogelijkheden	Literatuur, voorbeelden, instrumenten	Deelnemers	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3	
Professionele Ontwikkeling			Ontwikkelgroep Voorbeeldschool 2 Voorbeeldschool 3 VB POP: Mobiliteitsfonds, 2012 DDGC 2x					
		Mogelijkheid voor exploreren van persoonlijke interesses, waarden, visies en de ontwikkeling van een eigen identiteit (R)	Beijaard, 2009 (Pillen, 2013)	Starter/ Begeleider	X	X	X	
		At-tension programma, spanningen in de professionele identiteit als ervaringen om van te leren (R)	Pillen, 2013	Begeleider/ Starter	X			
	Kennis opdoen	(Gezamenlijk) vak websites bekijken (A)			Starter/ Begeleider/ Collega's		X	
		Met ervaren docent toetsen nakijken (A)	Algozzine, 2007 Voorbeeldschool 1		Starter/ Collega's	X		
		Les observeren van ervaren docent met geformuleerd(e) leerdoel(en) (A)	RUG, 2013 Algozzine, 2007 Voorbeeldschool 1		Starter/ Collega's	X	X	X
		Aansluiten op de lerarenopleiding: Herhalen en verdiepen van de stof (R)	Ontwikkelgroep? Snoek, 2008 EU (Montesano Montessori, 2013AS) (Kessels, 2010)		Starter/ Begeleider	X		
		Leren lesgeven vanuit het perspectief van het leren van leerlingen (R)	Beijaard, 2009 Identiteit		Starter/ Begeleider	X	X	X

Thema's	Subthema's	Mogelijkheden	Literatuur, voorbeelden, instrumenten	Deelnemers	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3
		Masterclasses (A)	Bakker, 1998? Voorbeeldschool 2 (Pillen, 2013 Beijaard, 2009) Fantilli, 2009	Expert	X		
		Ruimte bieden voor bijwonen congressen en cursussen en dergelijke (C)	Fantilli, 2009 Ontwikkelgroep	Schoolleiding/ Sectieleider		X	X
	Onderzoeken en uitwisselen	Lesson Study (A)	Voorbeelden Lesson Study Artikelen Lesson Study	Starter/ Begeleider/ Collega's/ Expert		X	X
		Praktijkgericht onderzoek uitvoeren (A)	Voorbeeldschool 1 Voorbeeldschool 2 Voorbeeldschool 3	Starter/Begeleider			X
		Deelnemen aan schooloverstijgende projecten (A)	Voorbeeldschool 3	Starter/Leerkrachten		X	X
		Deelnemen aan een extern netwerk met andere leerkrachten (A)	Ontwikkelgroep? Fresko, 2014	Starter/Leerkrachten		X	X
	Observatie	Met regelmaat lessen observeren van starter, eventueel video-opnames (A)	Voorbeeldschool 3 Voorbeeldschool 2 Voorbeeldschool 1	Begeleider	X	X	X
		Informeel observatie door collega's (A)	Ontwikkelgroep Algozzine, 2007	Collega's	X	X	X
		Gestructureerd lessen observeren d.m.v. ICALT (A)	Assessmentprocedures Kessels, 2010 Algozzine, 2007	Begeleider	X	X	X
		Video interactie begeleiding (A)	Ontwikkelgroep	Begeleider	X	X	X

Thema's	Subthema's	Mogelijkheden	Literatuur, voorbeelden, instrumenten	Deelnemers	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3
Observatie en Coaching	Coaching	Vaste begeleider van leraren (schoolopleider) (C)	Bekkers, 1996 Bakker, 1998 Fantilli, 2009	Begeleider	X	X	X
		Ervaren begeleider uit hetzelfde vakgebied (C)	Helms-Lorenz, 2013 Ontwikkelgroep Algozzine, 2007	Vakbegeleider	X	X	X
		Afstemmen van begeleiding van vaste begeleider (schoolopleider) en vakbegeleider bijvoorbeeld d.m.v. overleg (R)	Utrechtse kansen	Begeleider/ Vakbegeleider/ Starter			
		Gegeven lessen pedagogisch-didactisch nabespreken (C)	Ontwikkelgroep	Begeleider	X	X	X
		Gedragstraining: oefenen van gedrag in een veilige omgeving (A)	Ontwikkelgroep VB: Oudergesprek, Bijvoorbeeld: ouder gesprekken en leerlingen vermanend toespreken	Begeleider	X		
		Overlegmomenten en uitwisseling met docenten uit het zelfde vakgebied (A)	Helms-Lorenz, 2013 Ontwikkelgroep	Vakbegeleider/ Collega's	X	X	X
		Overlegmomenten en uitwisseling met andere beginnende docenten, eventueel schooloverstijgend (A)	Voorbeeldschool 2	Collega's/ Peers	X	X	X
		Intervisiebijeenkomsten (A)	Utrechtse kansen Bakker, 1998 Klaar voor de start, werkmap	Begeleider/ Starter/ Peers	X	X	X

Thema's	Subthema's	Mogelijkheden	Literatuur, voorbeelden, instrumenten	Deelnemers	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3
			Voorbeeldschool 1 Voorbeeldschool 2 Voorbeeldschool 3				
		Regelmatige, vaste (wekelijkse?) afspraken met begeleider, niet alleen wanneer er iets 'mis' is. (WD → vastleggen in contract) (A-C)	Utrechtse kansen Helms-Lorenz, 2013	Begeleider	X	X	
		Coachen aan de hand van portfolio of POP (A)	Bakker, 1998 Beausaert, 2011	Begeleider			
		Bumpy moments (A)	Van Kan, 2007	Begeleider	X	X	X
		Leerlingfeedback vragen (praten over lessen + enquêtes) (A)	Bekkers, 1996 Voorbeeldschool 1	Starter/ Leerlingen	X	X	X
	Begeleiders	Begeleiders trainen in het begeleiden, zodat zij beschikken over de juiste kennis en vaardigheden (C)	Kessels, 2010 Ontwikkelgroep VB: ICALT TRAINING Fantilli, 2009	Expert/ Begeleider	X	X	X
	Ondersteuning	Inroosteren/ruimte maken voor begeleiding (C)	Ontwikkelgroep Bekkers, 1996 Bakker, 1998	Roostermaker	X	X	X
		Coach krijgt in zijn jaartaak uren voor het uitvoeren van begeleidingsactiviteiten (C)	Utrechtse kansen	Schoolleiding/ Roostermaker	X	X	X
	Begeleiding en beoordeling gescheiden houden	Geen bindende beoordeling naar aanleiding van observaties (C)	Ontwikkelgroep	Begeleider/ Schoolleiding	X	X	X
		Het splitsen van functionerings- en beoordelingsgesprekken (C)	Ontwikkelgroep	Schoolleiding	X	X	X

Referenties

- Algozzine, B., Gretes, J., Queen, A. J., Cowan-Hathcock, M. (2010). Beginning teachers' perceptions of their induction program experiences. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 80(3), 137-143. doi: 10.3200/TCHS.80.3.137-143.
- Bakker, A. D., Scholten, C. (1998). *Start bekwaam: werkmap voor de begeleiding van de beginnende leraar in het voortgezet onderwijs*, Stichting Schooladviescentrum.
- Bekkers, P., Es, A. van (1996). *Niets is zo kostbaar als een begin: een boek over en voor beginnende leraren*, FORUM Vitaal Leraarschap.
- Beusaert, S., Segers, M., Gijsselaers, W. (2011). *The use of a professional development plan and the undertaking of learning activities, expertise-growth, flexibility and performance: the role of supporting assessment conditions*, *Human Resource Development International*, 14(5), 527–543.
- Fantilli, R. D., McDougall, D. E. (2009). *A study of novice teachers: Challenges and supports in the first years*, *Teaching and Teacher Education*, 25, 814–825.
- Fresco, B., Nasser-Abu Alhija, F. (2014). Induction seminars as professional learning communities for beginning teachers, *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*. doi: 10.1080/1359866X.2014.928267.
- Kan, C. van, Brouwer, P., Zitter, I. (2012). 'Bumpy moments' in de dagelijkse onderwijspraktijk. Een verkenning in het speciaal onderwijs, primair onderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. Verkregen van <http://www.onderwijsraad.nl/upload/documents/publicaties/volledig/study-bumpy-moments-versie-1103.pdf>. Expertisecentrum Beroepsonderwijs.
- Kessels, C. (2010). The influence of induction programs on beginning teachers' well-being and professional development (Doctoral dissertation, Leiden University Graduate School of Teaching (ICLON), Leiden University).
- Helms-Lorenz, M., Slof, B., & van de Grift, W. (2013). First year effects of induction arrangements on beginning teachers' psychological processes. *European journal of psychology of education*, 28(4), 1265-1287.
- Pillen, M. T. (2013). Professional identity tensions of beginning teachers (Doctoral dissertation, Technische Universiteit Eindhoven).
- Rijksuniversiteit Groningen (2013). *Begeleiding van beginnende leraren. Een kader voor de ontwikkeling van school-specifieke inductiearrangementen*. Verkregen van <http://www.rug.nl/education/lerarenopleiding/onderzoek/inductie/140129handreiking.pdf>.
- Utrechtse Kansen (2012). Bronnenboek Opleiden in de School. Verkregen van <http://www.utrechtsekansen.nl/home/opleiden.html>.
- Utrechtse Kansen (2013). Basingrediënten voor een goed inductietraject. Verkregen van http://www.utrechtsekansen.nl/images/stories/Basingredinten_voor_een_goed_inductietraject.pdf.